

OPONENTSKÝ POSUDOK

na publikáciu autora Kamila Baraníka: Ústava na hviezdnom nebi. Vzťah Ústavy Slovenskej republiky k medzinárodnému právu. Leges. Bratislava. 2020, 296 strán.

Ustanovenie za oponenta

Rozhodnutím Vedeckej rady Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zo dňa 10. septembra 2020 a dekana Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zo dňa 16. septembra 2020 som bol ustanovený za oponenta v habilitačnom konaní Kamila Baraníka. Bola mi predložená habilitačná práca Ústava na hviezdnom nebi. Vzťah Ústavy Slovenskej republiky k medzinárodnému právu. Leges. Bratislava. 2020, 296 strán.

Pred podaním posudku som sa oboznámil aj protokolom o kontrole originality.

Základné údaje, štruktúra práce a metodológia

Posudzovaná publikácia obsahuje, okrem úvodu, tieto časti: Úvod do problematiky. Teoretické koncepcie vzťahu medzinárodného a vnútroštátneho práva. Základné koncepty prenikania medzinárodného práva do národného právneho poriadku. Účinky medzinárodného práva v národnom právnom poriadku. Postavenie medzinárodného práva v ústavnom poriadku Slovenskej republiky. Ústavný súd a medzinárodné zmluvy. Záver.

Štruktúra práce je vhodne zvolená; potvrdzuje totiž v celom rozsahu podtitul publikácie, ktorý spresňuje predmet skúmania na vzťah základného zákona a medzinárodného práva. Členenie práce súčasne uľahčilo autorovi nájsť a použiť správne metodológie vrátane efektívnej metodiky spracovania textu.

Autor na základe zvolenej metodológie premyslene postupuje od všeobecných otázok, ktoré sú analyzované predovšetkým v druhej, tretej a štvrtej kapitole až si vytvoril východiská pre skúmanie medzinárodného práva v ústavnom systéme Slovenskej republiky a úlohy Ústavného súdu Slovenskej republiky ako zásadného činiteľa pri formulovaní vzťahu ústavy a medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom prostredí.

Považujem za veľkú pridanú hodnotu recenzovanej knihy aj to, že vzťah medzi medzinárodným právom a vnútroštátnym základným zákonom sa skúma z hľadiska výkladovej a aplikačnej praxe súdov, najmä ústavného súdu. Právo je praktická veda a iba taký prístup, aký autor zvolil v piatej a šiestej kapitole môže priniesť poznatky, ktoré nielen definujú súčasný stav problematiky, ale môžu slúžiť ako podrobne analyzovaný empirický materiál predovšetkým pre ústavodarcu.

Autor pracuje s literatúrou výberovým spôsobom; jej výber považujem za vhodný aj so zreteľom, že literatúra, ktorý sa týka prvých štyroch častí publikácie je tak veľa, že z takého „mora informácii by sa ozaj nedal dovidieť breh.“ Napriek tomu sa žiada dodať, že text knihy sa opiera o značný počet publikovaných prác. Práca s judikatúrou ústavného súdu je obmedzená účelom publikácie a správne iba rámcuje úvahy autora vo vzťahu k jednotlivým typom konaní pred ústavným súdom (priebežne šiesta kapitola).

Publikácia je na požadovanej úrovni aj z lexikálneho, gramatického a štylistického hľadiska, hoci s nepatrnými a nepočetnými prehreškami, ktoré však nijako neznižujú hodnotu diela.¹

Polemika k niektorým názorom

Záver, ku ktorým autor dospel sú poväčšine správne, časť z nich je invenčná (Na to, aby sa účinky medzinárodného práva akceptovali, je potrebná zmena myslenia zainteresovaných subjektov) a motivujúca (zrušenie kategorizácie medzinárodných zmlúv). K niektorým názorom sa však možno postaviť polemicky.

Autor uvádza: „Na základe toho sa dá prezumovať, že Slovenská republika vo vzťahu k externým právnym poriadkom historicky nebola nikdy iniciatívna a v zásade sa pri úprave týchto vzťahov radšej spoliehala na externé „povely“. Tento záver nemá oporu v žiadnom konkrétnom procese. Týka sa to predovšetkým prístupových rokovanií. Stali sme sa členským štátom Európskej únie, avšak prístupová zmluva potvrdzuje, že Slovensko aktívne pracovalo na všetkých procesoch, vrátane ústavnej akceptácie základných princípov, na ktorých stojí právo Únie, predovšetkým princípu prednosti, hoci je pravda, že jeho vyjadrenie v čl. 7 ods. 2 ústavy nie je úplne v súlade s judikatúrou Súdneho dvora.

Podľa autora „...s ohľadom na efektívnu ochranu ústavnosti pred dojednávateľmi (prezidentskými) medzinárodnými zmluvami by mala existovať možnosť päťiny poslancov iniciovať konanie o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady s ústavou alebo s ústavným zákonom.“

Nazdávam sa, že konanie o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv by malo začať *ex offio*, ak sa ich obsah dotýka materiálneho jadra ústavy; iste, vyžadovalo by si to premyslieť bližšie určenie pojmu „materiálne jadro ústavy“ tak, aby ústavný súd nebol zahľtený takými konaniami.

Podľa K. Baraníka: „...Ústavný súd by mal pri posudzovaní ústavných sťažností v konaní podľa čl. 127 s ohľadom na ustanovenia medzinárodných zmlúv znížiť úroveň požadovanej subsidiarity.“ Princíp subsidiarity je vyjadrený v čl. 127 ods. 1 i.f. ústavy a neviem si dosť dobre predstaviť jeho modifikáciu len na účely posudzovania medzinárodných zmlúv, ktorých porušenie by sa namietlo v ústavných sťažnostiach. Jedinou cestou je nová úprava subsidiarity právomoci ústavného súdu. Treba ešte poznamenať, že znižovanie úrovne požadovanej subsidiarity by mohlo viesť k úvahám o takom znižovaní, napríklad vo veciach azylantov, ochrany maloletých detí a tak by som mohol pokračovať. A subsidiarita právomoci ústavného súdu, ktorá je aj dnes trochu voľnou kategóriou, by sa stala iluzórnou.

Ak: „Aktuálna prax Ústavného súdu, v ktorej chýba zásadné rozhodnutie, týkajúce sa priamej vykonateľnosti, nie je len nesprávna, ale štrukturálne chybná.“ tak treba hľadať riešenie inde, nie v takom výklade subsidiarity, ktorý umožní prijatie doktríny o priamej vykonateľnosti, ale za cenu ohnutia ústavnej normy.

Dve otázky pred záverečným hodnotením

Pred záverečným hodnotením posudzovaného diela som si položil dve zásadné otázky, ktorých zodpovedanie však postačuje na celkové ocenenie autorského počinu Kamila Baraníka.

---

¹ Niekoľko príkladov z každej časti práce: ... prúd univerzalizmu, má byť univerzalizmus; vynucovací mechanizmus, správne donucovací; status univerzality, správne univerzálnosti; intergovernmentalistický (t. j. medzivládny), postačovalo uviesť medzivládny; systémovú vnútornú bezroznosť, správnejšie by bolo použiť pojem súladnosť; neaplikáciim správne neaplikovaní; precedenčné účinky, kvázi-precedenčným účinkom má byť precedenčné; forma ochrany fakticky neexistentná, správne neexistujúca; revidovanej) Európskej sociálnej charty, správne revidovanej.

Je posudzovaná publikácia vedecké dielo?

Je všeobecne známe, že vedecká monografia je vedecké dielo podávajúce komplexný, ucelený, vyčerpávajúci, systematický rozbor jednej témy, vedeckého problému alebo časti vedeckého odboru zahŕňajúci všetky stránky danej témy, jednotlivé časti na seba navzájom nadväzujú s hlavnou intenciou komunikovať vedecké poznatky v odborných a vedeckých kruhoch. Integruje už známe a obohacuje ich o nové pôvodné, doposiaľ nepublikované informácie obsahujúce výsledky autorovej vedeckej práce a predkladá závery. Nevyhnutnou súčasťou je precízne spracovaný vedecký aparát, ktorý zahŕňa aj bibliograficko-informačný, ilustračný, poznámkový a kritický aparát.

Publikácia autora Kamila Baraníka je vedeckou monografiou. Odhliadnuc od toho, že v slovenskej právnickej spisbe ide o ojedinelé dielo, tak možno konštatovať, že posudzovaný text spĺňa všetky definičné znaky uvedené v citovanej charakteristike vedeckého diela.

Dosiahla posudzovaná publikácia svoj hlavný cieľ a vyriešila základnú výskumnú úlohu?

Základnou výskumnou otázkou predkladanej práce sa stalo skúmanie toho, či slovenská ústavná úprava poskytuje dostatočný priestor pre koherentnú aplikáciu ustanovení medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom poriadku. Položenie si tejto otázky napomohlo autorovi pri voľbe štruktúry a použitej metodológie. Ako sa ukázalo, aj takto pomerne jednoducho položená otázka vyvolala značnú polemiku a konfrontáciu skutočného stavu vecí, ktorý nie je kritický, ale trpí nedostatkami s určitým ideálnym pohľadom na vec (námety de lege ferendae v závere práce).

Hlavným cieľom posudzovanej práce je poskytnúť širší pohľad pre zváženie alternatív, ktoré pri aplikácii medzinárodného práva vo vnútroštátnom právnom poriadku existujú z komparatívneho pohľadu. Určený základný cieľ sa dosiahol v druhej až tretej kapitole práce, avšak priebežne aj v celej publikácii. Dielo integruje všeobecné poznatky s konkrétnymi výstupmi právnej teórie i praxe (ústavný súd), prichádza s kvalitnými námetmi (pozri záver) v ústrety budúcej ústavodarnej iniciatívy a výstupom.

Záveru oponentského posudku

Odpovede na dve otázky ukazujú, že posudzované dielo Kamila Baraníka: Ústava na hviezdnom nebi. Vzťah Ústavy Slovenskej republiky k medzinárodnému právu je vedeckou monografiou, ktorá sa môže stať širokou základňou nielen pre ďalší výskum tejto problematiky, ale aj hýbateľom vedeckej diskusie, prípadne aj inšpiráciou pre členky a členov nášho jediného ústavodarného orgánu – Národnej rady Slovenskej republiky.

Publikácia by som odporučil ako doplnkovú študijnú literatúru k štúdiu ústavného práva, medzinárodného práva a práva Európskej únie.

Posudzovaná publikácia je nesporným vedeckým prínosom Kamila Baraníka pre odbor, v ktorom habilituje. Je vysoko hodnoverným a náležite vyargumentovaným dielom a obsahuje závery, ktoré sú pevne opreté o rozsiahly vedecký výskum. Spĺňa teda všetky požiadavky kladené na habilitačné práce v odbore právo.

V Bratislave, 19.októbra 2020

Prof. JUDr. Ján Mazák, PhD., v.r.

